

VIHREÄN KASVUN SEKÄ RESURSSI- JA MATERIAALITEHOKKUUDEN AVAININDIKAATTORIT (VIREAVAIN) - HANKE

Hankkeen tavoitteena on

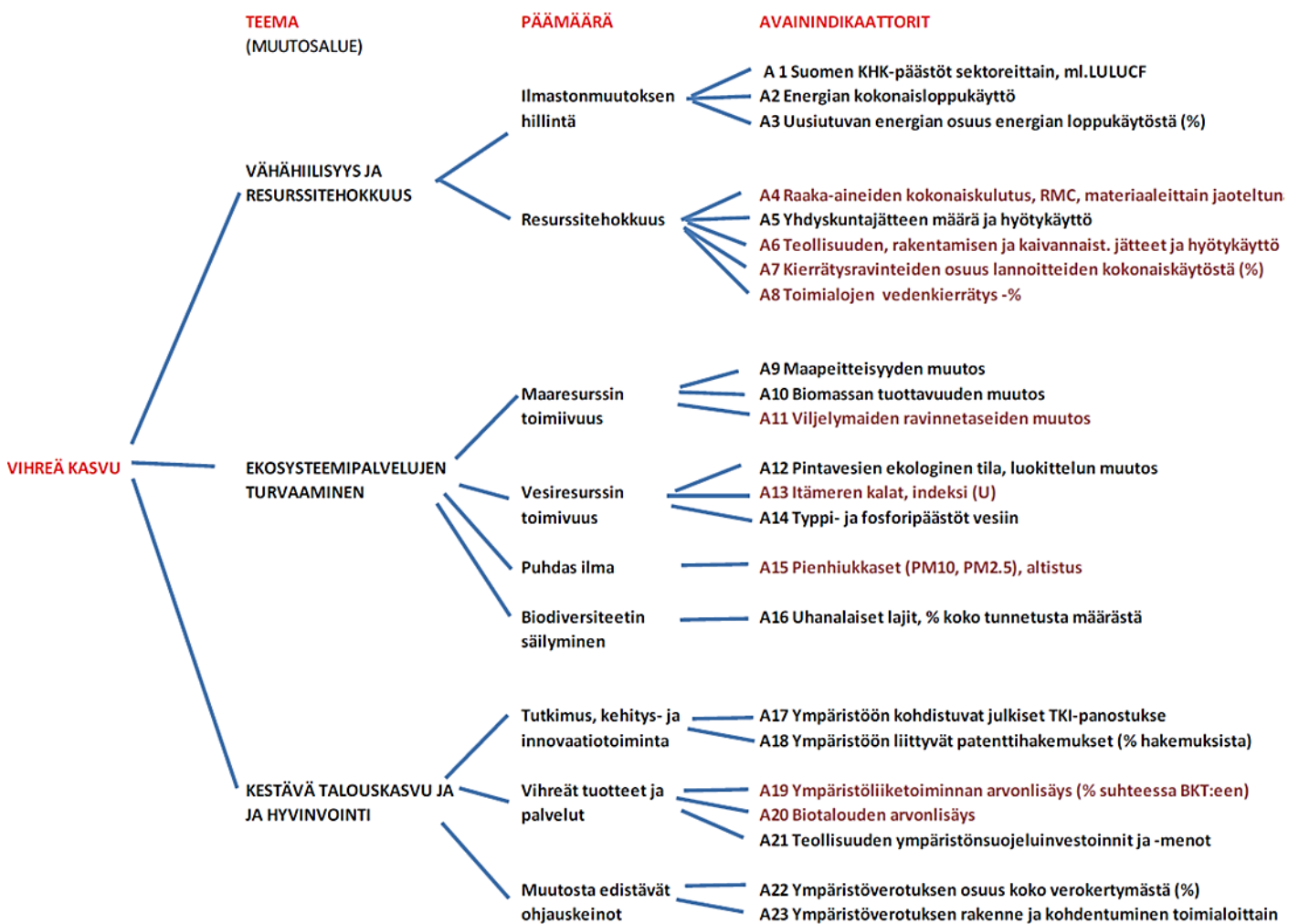
- (1) luoda Suomen oloihin sopivat vihreän kasvun avainindikaattorit, jotka ovat kansainvälisesti tarkoituksenmukaisia ja tukevat sekä kansallista että alueellista kestävää taloutta
- (2) selvittää keskeisten tuotanto- ja kulutussektoreiden sekä eri uusiutuvien ja uusiutumattomien luonnonvarojen merkitys avainindikaattoreihin, niiden tuloksiin ja tulkintaan
- (3) tuottaa näkemys avainindikaattoreiden hyödyntämisestä kansallisissa ohjelmissa ja strategioissa vihreän kasvun edistämisessä
- (4) selvittää avainindikaattoreiden tuottamiseen liittyviä laatu- kattavuus-, ja saatavuusnäkökohtia sekä päivitys- ja ylläpitotarpeista

Avainindikaattorien valinnassa on otettu huomioon

- kansainvälinen seurantarve,
- avainindikaattorien määrän pitäminen kohtuullisena,
- päällekkäisyyden välttäminen
- olennaisuus päätöksenteon tai ohjauksen kannalta
- hyväksyttävyyys eli indikaattori perustuu parhaaseen käyttökelpoiseen ja luotettavaan tietoon
- mitattavuus eli indikaattoripohja on täsmällinen ja mitattavissa tarkoituksenmukaisella kustannuksella
- vertailukelpoisuus eli indikaattori mahdollistaa mielekkään vertailun eri aikajaksojen ja alueiden välillä.

Ehdotetut avainindikaattorit teemoittain

(värien selitys: ruskea = tietojen tuottaminen ei onnistu vaivatta, kehitettävä indikaattori)

Teksti perustuu SYKE:ssä 19.2.2016 järjestetyn *Avainindikaattorit Suomen vihreän kasvun tukena* -tilaisuuden puheenvuoroihin, joita esittivät Jyri Seppälä (SYKE), Riina Antikainen (SYKE), Sirpa Kurppa (Luke), Hannu Savolainen (Syke) ja Jari Lyytimäki (SYKE) sekä niistä käytyyn keskusteluun ja tilaisuudessa jaettuun indikaattorilistaan. Tilaisuuden järjestivät ViReAvain-hanke ja Ympäristötiedon foorumi. VN-TEAS-rahoitetun hankkeen toteuttajia ovat SYKE, Luke, Ramboll, Motiva ja Tilastokeskus. Tiivistelmän kokosi ja sisällöstä vastaa Johanna Kentala-Lehtonen (YTF). Tutkijoiden blogikirjoitus tilaisuudesta: http://tietokayttoon.fi/artikkeli/-/asset_publisher/vihrean-kasvun-mittarit-herattavat-kiinnostusta-ja-kiistelya

Teema 1. VÄHÄHIILISYYS JA RESURSSITEHOKKUUS

Vähähiilisessä yhteiskunnassa kasvihuonekaasujen päästöt ovat merkittävästi vähentyneet nykyisestä (Suomessa 80-95% vuoden 1990 tasosta vuoteen 2050 mennessä). Resurssitehokkuudella tarkoitetaan luonnonvarojen kestävämpää käyttöä niin, että talouden tehokkuutta parannetaan samalla kun luonnonvaroihin kohdistuvaa painetta vähennetään.

Keskustelussa kommentoitiin Suomen nielupotentiaalin huomioimista kasvihuonekaasupäästöissä, koska se on Suomelle merkittävä, sekä energiatehokkuuden tai energian tuottavuuden mittaamista kokonaiskäytön sijasta niiden erilaisten kannustavuustekijöiden vuoksi.

Resurssitehokkuuden osalta arvosteltiin mittareiden materiaalipohjaisuutta sekä erityisesti RMC:tä, joka nähtiin hyödyttömänä mittarina mm. rakentamisessa. Tuotiin myös esiin yhdyskuntajätteen pieni osuus kokonaisjättemääristä.

Teema 2. EKOSYSTEEMIPALVELUJEN TURVAAMINEN

Ekosysteemipalvelut sisältävät ylläpitäviä palveluita, kuten yhteyttäminen ja ravinteiden kierto; tuotantopalveluita, kuten ravinto, puhdas vesi, lääke- ja rakennusaineet; sääteleviä palveluita, kuten ilman ja veden puhdistuminen ja eroosion ehkäiseminen; sekä kulttuuripalveluita, kuten esteettiset arvot ja virkistys. Esimerkiksi maaperä tuottaa lukuisia palveluita, jotka mahdollistavat elämän maapallolla.

Keskustelussa pohdittiin onko pienhiukkasten mittaaminen olennaisin indikaattori puhtaan ilman tavoittelussa esim. kaukokulkeumasta johtuen, pitäisikö mukaan indikaattoriksi ottaa myös pohjavesien tila, sekä arvosteltiin uhanalaisten lajien indikaattoria vertailukelpoisuudesta. Lisäksi toivottiin indikaattoreihin lisää Suomi-lähtöisyyttä.

Teema 3. KESTÄVÄ TALOUSKASVU JA HYVINVOINTI

Indikaattorit kuvaavat Suomen talouden muuttumista kohti resurssitehokkaampaa ja vihreämpää toimintatapaa ja rakennetta. Tutkimus, kehitys ja innovaatio toiminta mahdollistavat talouskasvun ja tuottavuuden lisääntymisen myös vihreässä taloudessa. Vihreiden tuotteiden ja palveluiden avainindikaattorit kuvaavat vihreää kasvua edustavien toimialakokonaisuuksien merkityksen ja taloudellisen aktiivisuuden lisääntymistä kansantaloudessa ja suhteessa Suomen bruttokansantuotteeseen. Muutosta edistävien ohjaukeinojen indikaattorit kuvaavat puolestaan julkisen vallan keinoja, joilla voidaan ohjata sekä tuotannon että kulutuksen muuttumista kohti vihreämpää taloutta. Ympäristöverot ovat tärkeitä markkinasignaaleja, joilla

pyritään korjaamaan taloudellisen toiminnan aiheuttamia ympäristöön kohdistuvia ulkoisvaikutuksia ja edistämään ympäristöstävällisempää tuotantoa ja kulutusta.

Keskustelussa pohdittiin, millä tavoin parhaiten saataisiin puuttuvaa dataa käyttöön (esim. pilottihankkeita järjestämällä), kysyttiin turvallisuusindikaattorin luomisesta (esimerkkinä kemianteollisuuden Responsible Care -ohjelman indikaattorit) ja nostettiin esiin ehdotus ympäristölle haitallisten tukien indikaattorista (on ollut hankkeella harkinnassa, mutta aiheesta ei ole riittävästi tietoa saatavilla). Nähtiin myös kokonaisindikaattoreissa se ongelma, ettei niissä välttämättä näy cleantech-tuotteiden tuottaminen. Myös ympäristönsuojelumenojen indikaattorin (A21) kattavuutta pohdittiin cleantech-tuotteiden osalta.

INDIKAATTORIT PÄÄTÖKSENTENTEEON TUKENA: Esimerkkinä hallituksen kärkihankkeet

Avainindikaattorit soveltuvat laaja-alaiseen tarkasteluun ja auttavat vastaamaan kysymyksiin, kuten: Onko päätöksenteon kokonaisuus kattava? Jääkö jokin trendi huomioimatta tai painottuuko liikaa? Onko kaikki asetetut tavoitteet huomioitu? Ovatko tavoitteet strategisesti samalla tasolla? Tärkein yhteys avainindikaattoreilla on hallituksen bionalouskärkihankkeisiin, mutta esim. hyvinvointi/terveys-hankkeisiin yhteyttä ei löydetty, mikä herätti kysymyksiä esim. vihreän talouden ja työllisyyden yhteyksistä. Avainindikaattoreiden ja kärkihankkeiden tarkastelu yhdessä antaa kokonaiskuvaa, mutta ei yksityiskohtaista tietoa esimerkiksi tietyn toimenpiteen vaikutuksista. Tulkinta on keskeinen ja tärkeä osa indikaattorien käyttöä. Indikaattorit ovat toisiinsa nähden yhteismitattomia, minkä takia niiden kautta tehty kokonaisarviointi tilasta tai kehityksestä perustuu subjektiiviseen arvioon ja arvottamiseen.

Keskustelussa tuotiin esiin päätöksentekijöiden näkökulma, jonka mukaan näitä indikaattoreita voisi käyttää arvioon vihreän kasvun tilanteesta. Myös arvio Suomen tilasta kansainvälisellä tasolla näiden kautta on tärkeä. Indikaattoreista viestittäessä on erittäin tärkeää että päämäärät on selkeästi osoitettu verbeillä, on myös tärkeää osoittaa tietotarpeen puutteet ja kertoa päätöksentekijöille että mihin tarvitaan lisää resursseja, jos halutaan tarkempaa tietoa. Indikaattoreiden saavutettavuus on myös tärkeää – päättäjän pitää tietää miten niitä voidaan käyttää. Lisäksi esitysmuoto ja ajantasaisuus ovat keskeisiä: ei-asiantuntijalle ei kannata kuvioon piirtää jokaista viivaa vaan selkeä trendi riittää. Jos uusin tilastotieto on parin vuoden takaa, päätöksentekijä tarvitsee asiantuntija-arvion siitä mihin suuntaan trendi on todennäköisesti tämän jälkeen kehittynyt. Nykyhallituksen kärkihankkeita arvioidaan vuoden päästä puolivälin tarkastuksella, jolloin myös näitä indikaattoreita voisi hyödyntää analyysissä.